No. 32.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

OPGERICHT DOOR KOLONEL G. E. V. L. VAN ZUYLEN, 21 MAART 1900.

„HET KOLONIAAL BELANG IS EEN ALGEMEEN NEDERLANDSCH BELANG".

Abonnementsprijs per jaar:

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling	2.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	0.05

Prijs der Advertentiën:

Per regel	f 0.15
Bij plaatsing van 500 regels	„ $0.12^{1}/_{2}$
„ „ „ 1000 „	„ 0.10

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: 7a HEERENGRACHT, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, *5l Verhulststraat.*

Voor *Advertentiën* tot de Drukkerij „LUCTOR ET EMERGO", AMALIA VAN SOLMSSTRAAT, *Telefoon 4424*, beiden DEN HAAG

Inhoud van dit nummer.

MEDEDEELINGEN.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I. Ten kantore Heulstraat 17, 2e etage, zijn alsnog verkrijgbaar:

a. „Onze Oost", voor hen, die er niet geweest zijn, door J. H. en H. B. Prijs 1 ex. *f*0.10; 50 ex. *f*2.80 en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. *f*2.20, plus *f*0.25 frankeerkosten.

b. „Onze Oost II. Iets over den inlander en zijn zieleleven", door T. J. Bezemer. Prijs 1 ex. *f*0.05; 50 ex. *f*2.— en voor departementen en leden der Maatschappij tot Nut van het Algemeen 50 ex. *f*1.55, plus *f*0.25 frankeerkosten.

c. Nederlandsch Staatsblad 1907 No. 71, bevattende het Besluit op de Indische Bestuursopleiding en de nadere aanvullingen en wijzigingen daarop. (Stbl. 1909 No. 312). Prijs 1 ex. *f*0.15.

d. Het jaarboekje der Vereeniging over het jaar 1908, à *f*0.25.

e. „De werkkring van den Controleur op Java", door A. J. H. Eijken, à *f*0.40.

Zoover de voorraad strekt, mede verkrijgbaar:

Oproepingen van het Ministerie van Koloniën voor plaatsing bij den Indischen dienst van:

1e. 14 doctoren in de rechtswetenschap in rechterlijke betrekkingen; 14 adspirant-ingenieurs bij den Waterstaat en de burg. openb. werken; 7 veeartsen bij den burgerlijken veeartsenijdienst. (Nederlandsche Staatscourant 3 Juni 1909 No. 127).

2e. 20 studenten in de geneeskunde ter opleiding voor officier van gezondheid 2e kl. Ned.-Ind. leger. (Ned. Staatscour. 23 Juni 1909 No. 144).

3e. 1 leeraar bij het middelbaar onderwijs tot het geven van onderwijs in de Engelsche taal- en letterkunde aan een hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus, die omstreeks 1 Juni 1910 te Batavia zal moeten zijn. (Ned. Staatscour. 4 September 1909 No. 206).

4e. opzichter bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken in Ned.-Indië, met bepaling der voorwaarden, waaraan voldaan moet worden. (Ned. Staatscour. 2 November 1909 No. 259).

5e. 3 bouwkundige opzichters, voorloopig voor een tijdvak van 5 jaren. (Ned. Staatscour. 6 November 1909 No. 260).

6e. Onderwijzers der 3e kl. bij het openbaar Europeesch lager onderwijs, met vermelding der overtochtsvoorwaarden, bezoldigingen, verloven, pensioenen, enz. Verder een kleine brochure: „Onderwijzers voor Indië, een stem van een oud-Indischgast", door K. J. Bazelius, oud-schoolhoofd te Soerabaja, Arrond.-Schoolopz. te Haarlem.

7e. Bijzondere voorwaarden voor benoembaarheid tot gezaghebber, eersten, tweeden en derden stuurman, eersten, tweeden en derden machinist en leerling-machinist bij de gouvernements-marine in Nederl.-Indië betreffende de uitzending van dergelijk personeel uit Nederland. (Ned. Staatscour. 28 October 1909 No. 252).

De Secretaris van het **Inlichtings-Bureau:**
J. L. VAN GENNEP.

I. De maandelijksche **samenkomsten van het Dag. Bestuur** der Vereeniging en de **Redactie-Commissie** van *Het Koloniaal Weekblad* zullen in den vervolge plaats hebben op den **derden** (instede van den tweeden) **Donderdag** van elke maand, des avonds ten $8^{1}/_{2}$ ure, in „*Boeatan*", *Heulstraat 19*, Den Haag.

De eerst volgende zal zijn op **Donderdag 20 Jan. 1910.** *Alle belangstellenden zijn hartelijk welkom.*

De oud-assistent-resident, laatstelijk gewestelijk secretaris van Banjoemas, de heer J. J. Meijer, die met bekwaamheid en toewijding als lid der Redactie-commissie van Het Kol. Weekbl. de rubrieken „Wat de Inlander zegt" en „Wat de Chinees vertelt" bewerkte, en thans wegens vertrek naar het buitenland deze taak neerlegt, neemt met de volgende woorden afscheid:

's-Gravenhage, 26 December 1909.

Aan
de Commissie van Redactie van het Koloniaal Weekblad, 7a, Heerengracht 's-Gravenhage.

Met de aanbieding van bijgaande kopie eindigt mijne relatie met het Koloniaal Weekblad.

Ik hoop, dat het mijn opvolger gelukken moge meer en meer belangstelling bij den landgenoot op te wekken voor de Maleische en Indo-Chineesche pers van Nederl.-Indië. Veel valt daaruit te leeren, en verscheidene fouten zouden zeker niet gemaakt zijn, indien men met het voorkomende in de Maleische en Indo-Chineesche bladen rekening hadde gehouden.

Het doet mij intusschen innig genoegen, dat door verscheidene Inl. bladen meer dan eens met groote dankbaarheid van dit streven van Het Koloniaal Weekblad is melding gemaakt.

Van harte wensch ik het orgaan van „Oost en West" een voortdurenden bloei toe.

Met alle hoogachting,

Uw dw. dienaar
(*w.g.*) J. J. MEIJER.

Het is ons een behoefte den heer Meijer ook te dezer plaatse dank te betuigen evenzeer voor den door hem geuiten wensch, als voor de door hem verleende medewerking. De oud-resident E. van Assen, secretaris van het Hoofdbestuur der Vereeniging Oost en West, zal zijn taak overnemen. Wij vertrouwen echter, dat de heer Meijer ook van uit den vreemde de relaties met het Koloniaal Weekblad van tijd tot tijd zal blijven onderhouden en wenschen hem bij zijn ondernemen ginds het beste succes toe.

Red.-Com.

Ontvangen voor de noodlijdenden ten gevolge **der rampen te Loemadjang en Kaliwoengoe** en overgemaakt naar Indië *f* 1304.13.—

Alsnog ontvangen: van den Directeur en eenige leeraren der H.B.S. te Nijmegen voor Kaliwoengoe „ 6.—

Totaal *f* 1310.13 ½

Alsnog over te maken: *f* 6.—

De Penningmeester: A. A. C. HARTING.

In **„De H. B. Scholier"** organ der Zaandamsche H. B. Scholieren-Vereeniging, dat ons dezer dagen toegezonden werd, lezen wij onder „Ingezonden Mededeelingen" den volgenden oproep, die, als de stem van het belangstellend Jong Nederland, zeker ook bij velen elders weerklank zal vinden:

Helpt allen mee!

Toen onze direkteur nu ongeveer twee maanden geleden, de oproep om steun voor de rampen op Java ophing, dacht hij zeker niet, dat het resultaat zoo gering zou wezen. Van de ruim honderd leerlingen brachten er drie *f*2.50 bijeen.

Ondergeteekenden hebben van het bestuur der vereeniging „Oost en West" een opgave gekregen van de ingekomen bijdragen aan andere scholen; hierbij vonden ze o.a. H. B. S. te Dordrecht *f*17.— Mesjes H. B. S. te Leeuwarden *f*16.— (de dames gaven hier dus ook al weer een goed voorbeeld). Hierbij vergeleken, is de opbrengst aan onze school nu niet bepaald groot te noemen. Als men nu eens denkt aan de reusachtige bijdragen, die bijeen kwamen voor rampen als te Courrière, te San Francisco en in Italië, die niet eens ons eigen vaderland troffen, dan is het resultaat zeer zeker bedroevend te noemen. Bovendien, hoeveel is er niet gegeven tot leniging van den watersnood in Zeeland, waarbij niet één persoon het leven heeft verloren. En dan zou men voor rampen als te Loemadjang en te Kaliwoengoe niet in de beurs tasten? Vergeet toch niet, dat de Javaan honderden millioenen heeft geleverd om het tekort in onze staatskas te dekken, dat jaarliks talloze Nederlanders in Indië een goed bestaan vinden, in één woord al hetgeen Nederland aan z'n koloniën en wel in 't bijzonder aan Java te danken heeft. En nu zijn op dat eiland, op ons eiland, door een vreeselijke overstroming en een hevige brand, meer dan vijf honderd mensen omgekomen, terwijl bovendien duizenden dakloos en van alles beroofd zijn. Gij, die zoveel uitgeeft voor sport en andere liefhebberijen, tast nu in uw beurs om die arme Javaan te helpen. Vooral in deze maand zo rijk aan feestelikheden, zal er allicht een kleinigheidje overschieten.

Ondergeteekenden verklaren zich gaarne bereid de gaven in ontvangst te nemen:

J. DEKKER, Westzijde 57, Zaandam.
J. A. H. COOPS, Zuiddijk 20, Zaandam.

Verder hebben zich beschikbaar gesteld de dames: ANNET WEIJTLANDT, Westzaan en BORIE VIS, Zaandijk.

De ingekomen bedragen zullen in het Januarienummer worden verantwoord.

Ieder spore vrienden en kennissen aan!!

De Makassaren.

De Afdeeling Leiden der Vereeniging „Oost en West" heeft in de zaal der Leidsche Kunstvereeniging, Langebrug, hoek Steenschuur, aldaar, een zeer

belangwekkende Tentoonstelling.

georganiseerd, bestaande uit een verzameling voorwerpen van Makassaarschen oorsprong (Celebes), eigendom van den heer J. Tideman, Controleur B.B., welke vroeger ook voor de Afdeeling Apeldoorn zijn geëxposeerd geweest.

Deze tentoonstelling werd den eersten Kerstdag geopend en zal tot en met Dinsdag 11 Januari 1910 van 12 tot 4 uur te bezichtigen zijn.

De leden van „Oost en West" hebben met hunne huisgenooten vrijen toegang, en zullen hiervan zeker druk gebruik maken, niet alleen voor zichzelf, maar ook om niet-leden tegen ƒ0.25 cents entrée er heen te leiden en kennis te doen maken met het leven van een volksstam in den Nederl.-Ind. Archipel, die over het algemeen uit onbekendheid te weinig gewaardeerd wordt.

De heer Tideman heeft een **Catalogus** van de aan hem toebehoorende **voorw. v. Makassaarschen oorsprong** het licht doen zijn (gedrukt bij Brill te Leiden), die ongetwijfeld ook den beoefenaren der Indische land- en volkenkunde te stade kan komen bij hunne studie. Uit de vermelding door den schrijver, van de herkomst der bijeengebrachte voorwerpen, blijkt op welke wijze de heer Tideman zijn taak als bestuursambtenaar heeft opgevat. De groote passer malem's of jaarmarkten, te Soerabaja en op andere plaatsen in Indië georganiseerd, gaven hem het denkbeeld, om op zijn standplaats, Takelar, ter gelegenheid van Koninginverjaardag, eveneens een passer malem op kleine schaal en alleen voor het onder hem ressorteerende bestuursgebied te organiseeren en maakte hij daartoe van te voren onder de bevolking bekend, dat allerlei voorwerpen van zuiver inheemschen aard welkom waren, en dat voor de best bewerkte en fraaiste inzendingen prijzen zouden worden uitgeloofd. Het eerste jaar op zeer bescheiden schaal begonnen, waren die tentoonstellingen het laatste jaar van zijn verblijf te Takalar al wat meer populair, bracht men allerlei, dat op Inlandsche huishouding, nijverheid, visscherij etc. betrekking had en was hij op die wijze in de gelegenheid om door aankoop langzamerhand veel te verzamelen, van wat in den Catalogus beschreven wordt.

In dit verband vestigen wij hier de aandacht der lezers van ons Weekblad op een ons door den uitgever toegezonden brochure:

„De Makassaren." Herinneringen uit mijn diensttijd als controleur B. B. op Zuid-Celebes. Lezing gehouden door J. Tideman, contr. B. B., voor de Indologische Vereeniging te Leiden op 23 November 1909; uitgegeven te Haarlem, N. V. Drukkerij „Insulinde", prijs ƒ0.40).

't Is zeker 'n verblijdend teeken des tijds, dat enkele ambt. B. B. met verlof zich geroepen gevoelen van hun arbeid in Indië te getuigen, ook om de voor deze betrekking studeerende jongelieden te wijzen op de schoone taak, die hun wacht.

Hield contr. Eyken, eenige maanden geleden, eveneens voor de Indologen-Vereeniging te Leiden een interessante lezing over de werkkring van den controleur bij het Binnenlandsch Bestuur in het algemeen, de heer Tideman bepaalde zich met hetzelfde onderwerp tot een deel van Celebes, nl. het gedeelte, dat door Makassaren is bewoond. Die lezing is thans met bovenstaanden titel in druk verschenen. Er is ongetwijfeld veel uit te leeren, niet alleen voor hen, die bestemd zijn om later het bestuur te voeren over de bevolking in gindsche gewesten, maar voor alle Nederlanders. Controleur Tideman is o.i. er inderdaad in geslaagd te bewijzen, dat de werkkring van controleur bij het Binnenlandsch Bestuur in Indië een der schoonste is, die men zich kan denken, mits... men zijn taak opvat als hij en doordrongen is van de waarheid, dat zonder liefde en toewijding geen goed besturen mogelijk is!

Op welke wijze de heer Tideman zijn toehoorders en lezers weet bezig te houden en te onderrichten, moge blijken uit de navolgende letterlijke aanhaling uit zijn interessant werkje:

„De Makassaren onderscheiden zich in vele opzichten van de andere Oostersche volkeren, die onzen Archipel bewonen. Dikwijls hoort men in het algemeen over Inlanders spreken en hunne eigenschappen — doorgaans ongunstige — behandelen, doch daarbij vergeet men dan, dat de Inlandsche volkeren evenzeer van elkander verschillen als b.v. de volkeren, die Europa bewonen. Welk een geheel anderen indruk maakt de Makassaar niet reeds bij de eerste kennismaking dan de Javaan. Niet dat onderworpene en fijn beschaafde, niet de tengere gestalte maar 'n fiere houding, vrij van slaafschheid en formaliteit. Door hen, die veel met Javanen in aanraking kwamen, wordt de Makassaar dikwijls brutaal en ongemanierd genoemd. Men is het eenmaal gewend, dat de Inlander in houding en spreken en in het zeggen van een oordeel zichzelf wegcijfert, en u krupend verlof vraagt u te zeggen, dat hij uwe meening is toegedaan. Bij den Makassaar echter geen ver doorgedreven vormendienst en toch tegenover hen, die hij zijn meerdere acht of hen, die als gast bij hen ontvangen worden, is hij niet de onbeschaafde, die men bij eerste kennismaking in hem ziet." Met verschillende sprekende voorbeelden staaft daarop de schr. de waarheid dezer stelling, en denkt daarbij met genoegen terug aan de sympathie, die hij heeft leeren gevoelen voor de helaas zooveel gesmade Makassaren, onder wie hij — gelijk hij 't zoo typisch uitdrukt — „het voorrecht had meer dan 7 jaren te mogen dienen."

Zoo vertelt hij o.a.:

„Eens was ik op een dienstreis en moest een rivier passeeren, die wegens de hevige regens, die steeds maar uit den hemel vielen, zeer gezwollen was, zoodat we haar nog net met de koelie's en draagpaarden konden overschrijden. De weg voerde over een heuvel, waarna we een tweeden stroom moesten oversteken, die met het geweld van een tropischen bandjir over de groote steenblokken in de bedding gutste, zoodat het traverseeren onmogelijk was. Er bleef niets anders over dan op den door beide rivieren begrensden heuvel te wachten, totdat de regens minder werden en we onze reis zouden kunnen voortzetten. Op de helling nu, niet ver van de plaats, waar wij ons bevonden, stond een hutje, een bamboeoptrekje, waarvan de wanden van op elkaar gestapelde maiskolven vervaardigd waren, mais die tevens tot voedsel diende, zoodat die menschen feitelijk hun eigen woning opaten, om zoodra noodig weer een nieuw optrekje te maken. Ik besloot daar te schuilen, terwijl koelie's en paarden, voor zoover dat kon, onder den vloer van het op palen staand huisje een schuilplaats vonden. Twee vrouwen waren aan het koken, doch toen ik eenigen tijd gezeten was, kwam een man aanloopen met den patjol over den bronsgekleurden van regen druipenden schouder, kwam haastig het wankele trapje op, en plaatste zich met de beenen gekruist onder zich op den vloer voor mij. Een sembah makend, sprak hij: „Welk een geluk overkomt mijn nederige stulp dat zulk een groot Heer zich onder mijn dak bevindt." Hij verklaarde me tot zijn spijt niets anders te kunnen aanbieden dan mais, waarop ik hem mededeelde dat het geluk geheel aan de zijde des grooten Heeren was, die overigens gaarne wat van de gepofte mais verorberde.

Een ander staaltje kan ik aanhalen van een eenvoudigen kleinen visscher, die me met zijn kano een rivier overzette en die, terwijl ik hem een fooitje wilde geven, zeide, dat het feit, dat hij mij had mogen overvoeren, hem reeds voldoende vreugde tot belooning gaf. Toen ik hem aanmaande het fooitje toch maar aan te nemen om iets voor zijn kinderen te koopen, nam hij het met een gracieuze buiging aan, zeggende: „dan zal ik het beschouwen als een vermeerdering van mijn vreugde."

Een andere keer reed ik op een open karretje in den Oostmoesson en werd geheel tegen verwachting overvallen door een hevigen regenbui. Ik bleef onder een boom schuilen. Nauwelijks hield ik daar stand of een landbouwer kwam met een kolossalen zonnehoed op 't hoofd zoo van het land, ging naar mijn jongen, die achter op den wagen stond en zeide, hem den hoed aanreikend: „zet dien uwen Heer op het hoofd." Toen ik hem dankend zeide, liever zelf den hoed te gebruiken, wees hij op mijn kleederen, die meer van den regen zouden lijden, dan zijn naakte huid.

De Inlandsche Volkeren worden over het algemeen echter weinig gewaardeerd en dat komt voor een groot deel door onbekendheid met hun ontwikkeling hun wijze van denken en gevoelen.

Zooals de groote kenner der Makassaren en Boegineezen, Dr. Matthes, die 20 jaren van zijn leven opofferde — indien men een dergelijken schoonen arbeid opoffering van 't leven mag noemen — om die volkeren te bestudeeren en daarvoor met hen heeft meegeleefd en onder hen bijna als hun gelijke heeft gewoond, in een zijner werken zegt, heeft men in Europa, in Indië, ja zelfs op Celebes een geheel verkeerde voorstelling van de verstandelijke ontwikkeling dier volkeren. Er is zeker veel in ieder Inlandsch volk, dat wij niet begrijpen, dat we vreemd of verkeerd oordeelen, maar wanneer men zijn gewoonten, zeden en gebruiken en zijn zieleleven nader leert kennen, gaat dat meestal gepaard met een vermeerdering van sympathie en meerdere waardeering van zijn karakter. Onbekend maakt onbemind, en zeker is het te betreuren, dat zooveel Europeanen die lang in Indië geweest zijn, alleen aan dat lange verblijf het recht ontleenen om de Inlanders te beoordeelen: zij hebben zich echter in Indië niet de moeite gegeven om wat dieper kennis te maken met de Inlandsche volkeren en in Holland teruggekeerd, gelden zij voor betrouwbare beoordeelaars van toestanden en verhoudingen van het Indische leven, zooveel te betrouwbaarder, wanneer hun verblijf in de tropen langer was! Ik herinner me, hoe er op de tentoonstelling van de verzameling van voorwerpen, die ik van Celebes medebracht, en die ook binnenkort hier te Leiden zal zijn te bezichtigen, een ambtenaar van den Waterstaat, die 25 dienstjaren achter zich had en dus naar den in dit verband genoemden maatstaf 2½ maal meer kritikfähig was dan ik met mijn 10 dienstjaren, de Inlanders in het algemeen een volk van roovers en dieven en onbetrouwbare individuen noemde. Toen ik hem antwoordde, dat juist menschen als hij zoo'n verderfelijken invloed uitoefenen op den lust van den Hollander om wat meer van Indië te leeren kennen en op zijne belangstelling voor de Inlanders, heette het, dat het toch in de streek, waar hij in de binnenlanden gewerkt had, zoo was en dat ik maar eens moest vragen aan dien of dien controleur, die geheel zijn meening was toegedaan. Men hoort veelal over Indië zooveel volslagen nonsens debiteeren, dat men de onkunde van het groote Publiek met Indië wel kan verklaren, hoe ongeloofelijk groot die ook is. Een onderwijzer, wien ik mijn verzameling liet zien, vroeg me, voordat ik hem rondleidde, eerst: waar eigenlijk Makassar zoo ongeveer lei?"

Op deze wijze gaat de schrijver met vertellen voort. Nadere aanbeveling tot kennismaking met deze brochure is na deze proefjes zeker onnoodig.

Uit de O.-I. Mail.

Uit de jongste mail lezen wij, dat, hoewel het in de laatste dagen van November te Batavia bijna iederen dag regent, de **cholera** nog steeds daar bleef voorkomen. Ook uit de binnenlanden werden gevallen van cholera gemeld.

„De races werden desniettemin toch gehouden; op Zaterdag en Zondag nog wel, naar Indische gewoonte. In Holland werden optochten en publieke feesten tijdens het voorkomen van cholera eenvoudig verboden", voegt De Banier er aan toe.

Het programma voor de plechtige **ontvangst van den nieuwen Gouverneur-Generaal** op 18 Dec. vastgesteld, werd in alle bladen opgenomen.

De gevolgen van den ramp te Loemadjang.

Uit Loemadjang schrijft de correspondent van het Soer. Hbl.:

„Een vooruitziend desa Europeaan vertelde mij, dat naar zijn opinie 't volgend jaar in Loemadjang hongersnood zal zijn.

Hoe hij daaraan komt?

De sawah's en tegalans, zoowel in de kota als in het Tempehsche, hebben tezamen een uitgestrektheid van ongeveer 5 duizend bahoes en zijn voor altijd of althans voor jaren door den laatsten bandjir onder het zand bedolven, en zijn eerst over eenigen tijd te irrigeeren om ze weer beplantbaar te maken. Zou de man gelijk hebben? Ik geloof het niet; tenzij onverhoopt het abnormale weer het zijne er toe mocht bijdragen, hetzij door te overvloedigen regenval dan wel door het te elfder ure invallen van een langdurige droogte — wat niet te voorzien is — of door ziekte in het gewas — om den aanplant van rijst en djagoeng op groote schaal te doen mislukken. Dat er rijstschaarschte zal zijn, schijnt echter we vast te staan; reeds nu kost de padi bij den stapelhouder ƒ2.2 p. p. en deze prijs zal wel tot ƒ4.50 opgevoerd worden, als de tanie's hun graan algemeen beginnen terug te koopen."

Naar wij durven hopen, zullen er nog bijtijds allerlei maatregelen genomen kunnen worden om ook de rijstschaarschte zooveel mogelijk te voorkomen. Zoo lezen wij nu reeds, dat de resident van Pasoeroean is gemachtigd, om te beschikken over een bedrag van ƒ8000 ,voor den aankoop van vee ten behoeve van de inlandsche bevolking ter vervanging van haar vee, dat bij de zware overstroomingen in de omstreken van Loemadjang op 29 en 30 Augustus 1909 is omgekomen.

Toch zal de arme bevolking nog aan velerlei behoefte hebben, zoodat ook hulp van particuliere zijde steeds welkom is.

Liefdadigheidsloterij.

Alle loten in de voor het volgend jaar toegestane geldloterij van ƒ500.000 zijn nu reeds door een kongsi opgekocht. Het publiek mag nu minstens een paar gulden per lot meer betalen en de kongsi wint een ƒ50.000 extra.

Cultures in de Molukken.

Het Bat. Nieuwsbl. schrijft:

De heer Gallois van 's lands plantentuin heeft een poosje geleden Banda bezocht. Zijn bezoek had ten doel, de geschiktheid van den bodem van de Banda-

eilanden te onderzoeken of daarop andere cultures dan speciaal nootmuskaat loonend zouden kunnen worden geteeld. De uitslag van zijn onderzoek moet alleszins bevredigend zijn geweest. De op eenige ondernemingen aangeplante Hevea is hij uitstekend geslaagd. Naar zijn oordeel is de bodem geschikt voor vele andere cultures. In een door hem belegde vergadering heeft hij het landbouw-element ernstig aangeraden proeftuinen aan te leggen.

Inlandsch Onderwijs.

Den 1en November werd te Oengaran door den inspecteur van het inlandsch onderwijs in de 2e afdeeling de nieuwe kweekschool voor inlandsche onderwijzers geopend. Er bestond en bestaat nog, zoo werd aan de Preangerbode geschreven, dringend behoefte aan degelijk personeel voor de 1e en 2e klas inlandsche scholen, en al zal de kweekschool te Oengaran ook pas over vijf jaar haar eerstelingen kunnen afleveren, toch hebben we thans een flinken stap voorwaarts te constateeren.

Vooral in de eerste afdeeling (West-Java), laat zich de behoefte bizonder nijpend gevoelen, wat o.a. te merken is aan de tallooze en niet ophoudende overplaatsingen en aan de vlugge promotie van hulponderwijzers tot hoofden van scholen. Was dit vroeger een zaak, waar minstens een 10-tal jaren mee gemoeid was, thans maken onderwijzers, die voor ongeveer vier jaar de kweekschool verlieten, reeds de promotie, waarop hun oudere collega's zoo lang moesten wachten. Of die spoedige bevordering in het belang is van het onderwijs en van de beurzen der betrokken personen, mag met reden worden betwijfeld, doch 't geval ligt er nu eenmaal toe: zeer jonge leerkrachten worden schoolhoofd.

In zijn openingswoord wees de inspecteur, de heer Bertsch, er op, hoe groot de animo is bij de tegenwoordige inlandsche jongelingschap, om voor onderwijzer te studeeren. Voor 24 plaatsen te Djogjakarta en 50 te Oengaran (ditmaal een bijzonder mooie kans) hadden zich niet minder dan 374 candidaten aangemeld. Uit degenen, die voldoende cijfers behaalden, werden de besten gekozen voor de beide kweekscholen, al naar gelang uit de verschillende residenties mochten worden toegelaten; terwijl den welgeslaagden, maar niet tot de scholen toegelatenen, desverlangd een diploma als Kweekeling aan een 1e of 2e klas inlandsche school werd uitgereikt. Te Bandoeng was de kans, wat de Preanger aanbelangt veel ongunstiger; daar deden er 308 examen voor 9 beschikbare plaatsen; uit Bantam daarentegen meldden zich slechts 9 candidaten aan voor 5 plaatsen.

Voor de verschillende residentie's, die leerlingen leverden voor de kweekschool te Oengaran, waren de getallen als volgt: Kedoe 20, Semarang 14, Rembang 7, Pekalongan 5, Cheribon 4.

Naar aanleiding van het plan tot het zenden van een **adhaesie-telegram aan den heer Colijn** schrijft De Banier:

„Uit Indië zal hem zelfs een telegram van hulde gezonden worden. 't Kan verkeeren!"

De Stem van Indië, het orgaan van den „Indischen Bond", merkt daarentegen op (gelijk ook andere Ind. bladen):

„Het schijnt, dat de heer Colijn zijn mond slechts behoeft te openen om gehuldigd te worden, al zegt hij ook dwaasheden.

„Want een dwaasheid is het voorstel om Europeanen toe te laten tot de Inlandsche rechtschool, die niets anders beoogt dan Inlanders tant soit peu op te leiden tot minder onbeholpen landraadsleden, dan wij tot heden hebben."

De meeningen zijn echter verschillend, zoo schrijft De Locomotief:

„Niet minder verrast 't ons, dat de heer Colijn in de Tweede Kamer heeft aanbevolen de nieuwgestichte rechtsschool te Batavia open te stellen voor Indo-Europeanen. De heer Colijn bedoelt klaarblijkelijk „Europeanen", zonder meer: 't zou immers niet aangaan de school wel open te stellen voor den zoogezegden „Indo-Europeaan" (een term, dien onze Regeeringsreglement niet kent) en niet voor een Europeeschen leerling, die toevallig niet in Indië geboren is.

„Welnu, wij hebben van den aanvang af, reeds toen het oorspronkelijk voorstel tot oprichting van de „Opleidingschool voor Inlandsche rechtskundigen" werd ingediend, er op aangedrongen, dat men van die instelling zou maken een „Indische rechtsschool, toegankelijk voor Inlandsche en Europeesche leerlingen en voorloopig bestemd voor de opleiding van rechtskundigen in lagere rangen (leden en griffiers bij Landraden, politierechters, etc.) Op die wijze zou voor den Europeeschen jongeman, die een Indische Hoogere Burgerschool heeft doorloopen, een nieuwe werkkring worden geopend en de organisatie onzer Inlandsche rechtspraak geleidelijk aanmerkelijk verbeterd kunnen worden. Ook de dokter-djawa-school moest, dunkt ons, omgezet worden in eene school voor plattelandsgeneesheeren, waartoe zoowel Europeanen als Inlanders toegang moesten kunnen verkrijgen. Waar hier zulk een gebrek is aan geneeskundige hulp in de binnenlanden en aan goed onderlegde ambtenaren in de lagere rangen der rechterlijke macht moet beslag worden gelegd op alle beschikbare krachten. En dan zien wij niet in, waarom de Europeaan zou moeten worden buitengesloten. De Indische rechtsschool en de Indische school voor geneeskundigen zouden, tezamen gevoegd, een kern vormen, waaruit zich geleidelijk eene instelling van hooger onderwijs zou kunnen ontwikkelen.

„Intusschen blijkt de heer Colijn op menig punt liberaler gezind dan men ooit in Indië kon vermoeden. Maar wij kunnen niet met hem medegaan waar hij het Inlandsch volksonderwijs in de Buitenbezittingen wil brengen in handen der zending, tegen den wil der Inlanders zelven. Uit de in ons blad opgenomen korrespondenties uit Menado is voldoende gebleken, dat er onder de Inlanders in de Minahassa zeer velen zijn, die prijs stellen op het behoud van een neutraal onderwijs."

Onderwijs op Soemba.

De toestanden op Soemba zijn in den laatsten tijd aanmerkelijk verbeterd; men kan zeggen, dat de vestiging van het nederlandsch gezag er zijn beslag heeft gekregen. En het gewestelijk bestuur van Timor, waaronder dat eiland ressorteert, is van oordeel dat o.m. thans in ruime mate de aandacht behoort te worden geschonken aan de onderwijsbelangen der bevolking.

Behoefte bestaat daar aan volksonderwijs; misschien in nog sterker mate aan opleiding van inlandsche hoofden — terwijl bovendien voorzien moet worden in de opleiding van inlandsche onderwijzers, een allereerste voorwaarde om een doeltreffend volksonderwijs te kunnen scheppen.

Het plan moet nu bestaan, en daarover is tusschen den heer Colijn, bij zijn jongste reis, met den resident en de op Soemba aanwezige godsdienstleeraars overleg gepleegd, om tot een regeling en inrichting te komen, in zoodanigen zin, dat de zending daarbij het heft in handen kreeg, de kosten ten laste kwamen, deels van de zending, deels van de kassen der betrokken landschappen.

Behalve de gouvernementsschool te Waingapoe (de hoofdplaats) die haar karakter zou behouden, aangezien zij vooral door kinderen van vreemdelingen, Endehneezen, enz. wordt bezocht, zou men dan een z.g. standaardschool krijgen te Pajeti, welke voornamelijk dienstbaar zou worden gemaakt voor de opleiding van zonen van hoofden en van onderwijzers van de dorpsscholen.

Aan die school zou, aangezien veel zorg dient besteed aan de *opvoeding* der leerlingen, een internaat of hospitium worden verbonden onder dagelijksche leiding van een beschaafd inlandsch echtpaar en onder voortdurend toezicht van den protestantsten godsdienstleeraar.

Met de oprichting van deze school zou, wanneer de Regeering zich met deze denkbeelden kon vereenigen, al zeer spoedig een aanvang worden gemaakt. Met de oprichting der eigenlijke dorpsscholen zal men echter eerst moeten wachten tot het onderwijs op de standaardscholen vruchten heeft opgeleverd.

In hoeverre de Regeering hare goedkeuring aan het hier in enkele trekken aangeduide plan zal willen hechten, is ons niet bekend.

Ongetwijfeld verdient het toejuiching, dat krachtig de hand aan het opvoedingswerk op Soemba zal worden geslagen. Enkel is het de vraag: of het, waar de bevolking nog heidensch is, wel aangaat de gelden, door haar in de landschapskas gestort, te gebruiken tot het oprichten en onderhouden van confessioneele scholen? aldus eindigt de Javabode.

Gouverneur Heckler.

Naar de Javabode verneemt, heeft de gouverneur van Sumatra's Westkust, de heer Heckler, het verzoek gedaan tot ontslag uit 's lands dienst met ingang van 2 Februari 1910.

Men mompelt te Padang, dat er geen nieuwe gouverneur benoemd zal worden, doch dat het gouvernement gescheiden zal worden in de residenties Bovenlanden en Benedenlanden van Padang.

Lapawawooi.

Bij informatie is aan de Locomotief gebleken, dat de aanwijzing van Semarang als verblijfplaats voor den verbannen oud-leenvorst van Boni, Lapawawooi Kraeng Segerie, geschied is op diens eigen verzoek. Lapawawooi had 't te Bandoeng te koud en verzocht naar een warmer plaats, en liefst naar een der groote steden te mogen verhuizen. De keus viel toen op Semarang. Hij is vrij in de keuze van eene woning in deze stad. Waarschijnlijk zal hij zich in de kampong Melajoe vestigen.

Overigens is de verbannen vorst nog zoo slecht

niet af; hij ontvangt ƒ500 per maand voor zijn levensonderhoud.

Inlandsche Vereeniging ter beoefening van het teekenen.

Het Soer. Hbld. ontving de statuten der vereeniging ,,Krido-Kartomo", welke zich ten doel stelt aan de kinderen der leden lessen in het teekenen te verstrekken. De contributie bedraagt 1 procent van het maandelijksch traktement. Eens in de drie maanden zal er verkoop van teekenstukken worden gehouden.

Een zeer nuttige bond is zeker ook de onlangs tot stand gekomen **N. I. Ver. van Handelsgeëmployeerden.**

,,Deze jeugdige vereeniging, waarvan wij onder goede leiding zooveel heil verwachten voor de deelnemers, heeft de eerste stappen gezet op den levensweg", zegt het Bat. Nieuwsblad.

De statuten zijn gereed; en de vereeniging heeft reeds met verschillende leveranciers overeenkomsten gesloten om aan de leden reducties toe te staan.

Europeesche Slagerij.

Naar hetzelfde blad verneemt, bestaan plannen in een daarvoor in te richten lokaal te Pasar Baroe 'n geheel op Europeesche wijze gedreven runder- en varkensslagerij te openen.

Voortaan zal het **Bataviaasch Nieuwsblad** in twee edities verschijnen, de eerste om één uur 's middags, de tweede op den gewonen tijd om vier uur. De nieuwe dienstregeling op de spoorwegen toch maakt het mogelijk in den Preanger, in Midden- en Oost-Java, een vroege editie, reeds denzelfden avond te Bandoeng, en den volgenden avond te Semarang en Soerabaja, te brengen: een verschil van bijna een etmaal bij de tot dusver gevolgde verzendingswijze.

Op 1 December reed ook de eerste express-trein van Soerabaja naar Bandoeng.

Ten slotte een grapje uit de Javabode:

In z'n onschuld.

Te Probolinggo staat een Komedie Stamboel waarin prachtige vertooningen worden gegeven, die steeds veel bezoekers trekken. Men zal echter goed doen, om, als men eens een kijkje wil gaan nemen van het talent der Madin's, Genoveva's en soortgelijke helden en heldinnen, te voren den hemel goed te onderzoeken, want als het eenmaal begint te regenen, is men in de tent in den aap gelogeerd.

Dezer dagen gebeurde het o.a., dat tijdens de vertooning van het bekende drama: Vrouwenliefde en Vrouwenhaat, Pluvius in eens de sluizen des hemels wagenwijd openzetten en dat de tent, vooral dicht bij het tooneel, begon te lekken als een zeef en de bezoekers van den eersten en tweeden rang, waaronder tal van Europeanen, kletsnat werden. Achter in de tent was het beter.

Nu is een Komedie Stamboel niet compleet, als er geen hollandsch sprekend impressario aan verbonden is, die het publiek ook in die taal iets kan uitleggen als het noodig is, bijv. te zeggen: ,,De sopraan Adinda is min of meer bezet op de borst, daarom zal de bas Wongso van avond haar rol overnemen" enz. enz.

De probolinggosche Comedie Stamboel nu is compleet, en dies trad op dien regenavond hierboven bedoeld de impressario in een kleine pauze, deftig in 't zwart, voor op het tooneel, en zei woordelijk:

,,Dames en heeren, die onderhevig zijn aan leklage, worden verzocht naar achteren te gaan!"

Nederl. Indische Kunstkring
te BATAVIA.

Met groote belangstelling volgden wij het in dank ontvangen VERSLAG over het achtste Vereenigingsjaar dezer zoo nuttige instelling, en nemen daaruit gaarne voor onze lezers het een en ander hier over:

Werd het vorige jaarverslag aangevangen met de jaar op jaar geuite klacht over de geringe financieele middelen, die de Kring tot zijne beschikking heeft, ditmaal kan verslaggever met de verblijdende mededeeling beginnen, dat daarin binnen afzienbaren tijd zeer waarschijnlijk een groote verbetering zal komen.

Het is toch het bestuur mogen gelukken de goedkeuring der Regeering te verkrijgen voor het uitschrijven van een premieleening in den loop van het volgende jaar, zoodat als deze inschrijving mag slagen, de financiën van dien aard zullen zijn, dat ten eerste aan het zoo lang gewenschte eigen gebouw zal kunnen worden gedacht en verder de inrichting der teekengroepen op beteren en ruimeren grondslag ter hand kan worden genomen.

Allereerst wordt een woord van dank en waardeering gebracht aan de Regeering voor de wijze, waarop zij in het streven, het bevorderen van de beeldende kunst in Ned.-Indië, haar steun heeft verleend, maar tevens hulde en erkentelijkheid uitgesproken aan den vader van het plan, den ijverigen penningmeester, den heer V. Zimmermann, die zeer zeker degene is geweest, die door zijne groote werkzaamheid en voortvarendheid een aanvankelijk slagen heeft mogelijk gemaakt. De wensch wordt hier bij uitgesproken, dat de Kunstkring genoemden heer nog lang als beheerder van de fondsen zal mogen behouden, opdat het aanvankelijk succes moge leiden tot het zoozeer gewenschte doel.

Bij de intrede van het nieuwe vereenigingsjaar kan met voldoening worden teruggezien op het afgesloten tijdstip 1908—1909, daar dit jaar zoowel wat de verrichte werkzaamheden in den Kring, als wat het aantal leden en de algemeene belangstelling betreft, een zeer gunstig jaar genoemd mag worden.

De gehouden tentoonstellingen en bijeenkomsten en vooral de oprichting van de teekengroepen hebben daartoe veel bijgedragen.

Dit vereenigingsjaar werd in de maanden November en December geopend met eene tentoonstelling van zeer mooie Japansche houtsneden, goudlak, snijwerk in ivoor (netsuké's), bronzen en aardewerk, waarvan eene uitvoerige, beschrijvende catalogus werd samengesteld, zoodat het publiek eenige leiddraad had bij het beschouwen van de voor Westerlingen dikwijls nog vreemde kunstopvattingen van de bewoners van het land van de Rijzende Zon.

De tweede tentoonstelling werd gehouden in de maand April.

Eene collectie schilderijen en teekeningen van Hollandsche kunstenaars, die door de vereeniging ,,Gezelligheid in Deli" te Medan was tentoongesteld, en vandaar toegezonden.

Deze verzameling, die oorspronkelijk een negentigtal nummers telde, was door verkoop in Deli tot ongeveer de helft verminderd, zoodat dit aantal stukken voor een tentoonstelling nauwelijks voldoende zou zijn geweest.

Het toeval wilde echter, dat juist terzelfder tijd Mej. E. C. van Manen uit Holland aankwam, welke dame, benevens een aantal teekeningen ook verscheidene schilderstukken gaarne ter expositie afstond.

De maand Juli bracht een uitgebreide tentoonstelling van werken van den toen te Batavia vertoevenden Duitschen schilder Max Fleischer, die, zwerver als hij is, landschappen en stadsgezichten te zien gaf zoowel in Duitschland, Nieuw-Zeeland en Italië als uit Engelsch Indië, Nederl.-Indië, Berlijn, Londen, Calcutta, enz.

In Augustus was er een tentoonstelling van waterverfteekeningen van F. J. du Chattel, welke, daar

FEUILLETON.

Naar den Papandajan.*)

Toen wij (drie globetrotters) in het hotel te Garoet onzen wensch hadden te kennen gegeven om den volgenden dag naar den Papandajan te gaan, had de manager ons met 'n effen gezicht medegedeeld, dat hij zou zorgen, dat de rijtuigen om vijf uur des morgens zouden gereed staan. Ofschoon de man goed verstaanbaar Engelsch sprak, lieten wij hem echter zijn mededeeling nog eens herhalen, overtuigd als wij waren, dat wij niet goed verstaan hadden of dat hij zich vergist had.

Hij zeide echter duidelijk: ,,Om vijf uur", waarop wij er alle drie regelrecht en impulsief toe overgingen om elkaars gelaatstrekken op te nemen.

Waar het voor ons een nieuw schouwspel gold, waren wij het intusschen er over eens, dat wij moesten trachten, op den aangegeven tijd gereed te zijn. Ware er een zonsopgang te genieten geweest, men had ons niet door vriendelijke woorden of gebaren kunnen overreden om vóór zevenen op te staan, 'n tijdstip, dat men in Europa ,,even na middernacht" noemt, en zeer terecht, maar dat door vele dwaze en wreede lieden in Indië ,,al ver in den dag" geheeten wordt. Het is maar een verschil van benaming. Wij zijn niet nieuwsgierig meer naar het ontwaken van de zon, en zoo wij dat al mochten zijn, dan hebben wij genoegzaam macht over ons zelf om ons niet door ons verlangen te laten vermeesteren.

In 't holle van den nacht werd ik dan te Garoet met moeite wakker tengevolge van 't geluid, dat voortsproot uit het op-een-bijzondere-manier-in-aanraking-brengen van een of meer knoken met een deurpaneel. Het geklop ging vergezeld van een korte in bastoon uitgesproken rede. Ik informeerde, meer uit gewoonte dan uit werkelijke belangstelling, ,,wat er was", waarop ik eenige klanken meende te herkennen, welke geleken op ,,Papandajan". Ik zette mij er juist toe om te overpeinzen, waar ik dat woord meer gehoord had, toen ik in de nachtelijke stilte plotseling rijtuigwielen op het grind hoorde knarsen. Dit geluid riep mij weer wat meer tot het werkelijke leven terug, en het schoot mij opeens te binnen, dat er een uitstapje naar den Papandajan op het programma stond. Ik keek op mijn horloge. Kwart over vieren! H...ll!

Gelaten stond ik op en kleedde mij aan.

Voor mijn kamer scharrelde de bediende met kopjes en dergelijk vaatwerk.

Het was buiten stikdonker en vrij kil. Op het erf ontwaarde ik een paar bedienden, die er, in hun wollen deken gehuld, net eender uitzagen als Indianen van een reclameplaat. In de verte hoorde men een ruischen als van de zee. Men wilde mij later doen gelooven, dat dat het gesis van den krater was. Ik geloof echter eerder, dat het de wind was, die door de bladeren der boomen ruischte, waarmede de vele rondom Garoet liggende bergen beplant zijn.

Zonder ons den tijd te gunnen behoorlijk te ontbijten, vleiden wij ons zoo behaaglijk mogelijk in de gereedstaande rijtuigen, die zich dadelijk in beweging zetten.

Langzamerhand begon het te schemeren en wij hoopten, dat met het opgaan van de zon de koude ook wat zou wijken. Hoe verder wij reden, en dus hoe hooger wij stegen, zooveel te kouder werd het. De ijzige wind drong ons onaangenaam door de kleeren en deed ons de voeten en handen verkleumen. Als we op een effen gedeelte van den weg kwamen, waar de rijtuigen konden stilstaan, werd er halt gehouden, wreven de koetsiers zich de handen en bonden hun hoofddoek stijver om hun ooren, om zich vervolgens de armen om het lichaam te slaan, zooals men dat baanvegers op het ijs ziet doen. Het is eigenaardig om het in een zoo warm land als Indië eens zoo erg koud te hebben. Maar het is toch niet aangenaam.

Voor ons uit zagen we steeds den prachtigen kegel van den Tjikoeraj, en daar naast den Papandajan, in welks krater de zon scheen, lang voordat het lager gelegen landschap geheel uit de duisternis verrees.

Ongeveer twee-en-een-half uur nadat wij uit Garoet waren vertrokken, kwamen wij te Tjisoeroepan aan. Voor een net uitziend hotel, dat veel had van een landhuis en dat dan ook Villa Pauline heette, wachtten ons twee paarden en een draagstoel. De draagstoel was natuurlijk besteld door onzen reisgenoot Crossley, die nog pijnlijke herinneringen had aan het zadel.

Nadat wij een cognacje tot ons genomen hadden, begonnen we een beetje te ontdooien. Wij maakten met veel moeite de hoteldame en haar mannelijken intendant duidelijk, dat we bij onze terugkomst wilden lunchen en begaven ons daarna op weg tegen den berg op.

Wij hadden goede paarden, maar waren genoodzaakt langzaam te rijden om in de buurt te blijven van Crossley, die in zijn ,,sedan chair" maar heel langzaam vorderde. De koelies droegen den ,,chair" moeizaam bergop; ik herinner me niet ooit te voren ergens ter wereld zoo een draagstoel gezien te hebben. Het geleek wel een woonhuis. Niet zoozeer dat dit vervoermiddel zoo gerieflijk was ingericht, dan wel vanwege de ,,ungeheure" grootte ervan. Het meubel bestond uit een reusachtigen vlonder, met dikke stijlen, waaraan een dak bevestigd was. Op den vlonder stond een groote rottanstoel. Het geheel werd gedragen aan bamboes, die ongeveer de dikte hadden van een olifantspoot. De snelheid, waarmede dit gevaarte dan ook omhoog gezeuld werd, was ongeveer 60 kilometer per etmaal.

Er waren ook goede Hongkong-draagstoelen, maar die vond Crossley niet je dàt.

De weg naar den top van den berg voert door een prachtig woud, een waar sprookjesbosch. Om stammen van kloeke woudreuzen slingerden zich roode en witte bloemen met groote wijd-geopende kelken. Van uit diepe ravijnen rijzen slanke stammen op, wier takken een weelderigen bladertooi dragen. Talrijke orchideeën verspreiden een zachte geur.

En wij hadden geen spijt meer van ons vroeg opstaan. De zonnestralen drongen hier en daar door het dichte gebladerte en brachten de meest fantastische kleurschakeeringen te weeg. Toen wij, na een uur, reeds dicht bij den top waren, hielden we een oogenblik halt en zagen naar den kant vanwaar wij gekomen waren. Het was als een luchtspiegeling.

Recht vooruit zagen wij de vlakte, met sawahs hier en daar, en door de vlakte zich slingerend een rivier. En op den achtergrond en van terzijde heuvels en bergen, in een weelde van groen.

Nog een half uur later, en we bereikten den krater, die een gansch anderen indruk maakt dan de Bromo, veel mooiër, maar niet zoo grootsch. Hier geen kratertrechter, maar een kratervlakte, omgeven aan drie zijden door een hoogen kraterwand.

Onze gids raapte hier en daar een zwavelgesteente op om het ons te laten zien. Langs de fumarolen en solfatara loopend, toonde hij ons prachtvolle zwavelkristallen.

Zeer voldaan keerden wij huiswaarts.

*) Verkort overgenomen uit het *Nieuws v. d. Dag v. N.I.*: „Uit het Dagboek van Mr. Phyto", waarbij de redactie aanteekent: Mr. Phyto is een van de 700 Wandering Maniacs, en deze bladzijde uit zijn dagboek kregen wij per *anticipation*.

deze schilder kort daarop naar Nederland is vertrokken, zijn afscheidsvoorstelling kon genoemd worden. Deze expositie, die uitsluitend uit indisch werk van den schilder bestond, trok zeer veel bezoek; daar de prijzen, voor Indische beurzen tenminste, zeer hoog genoemd kunnen worden, bleef de verkoop beneden de verwachting.

De tentoonstelling van aquarellen van Hollandsche schilders, waarover met het comité voor buitenlandsche tentoonstellingen werd gecorrespondeerd en onderhandeld, hetgeen in het vorig jaarverslag werd medegedeeld, kon in het afgeloopen jaar nog niet plaats hebben.

De collectie, die echter reeds werd ontvangen en een goeden indruk maakte, zou bij de verschijning van dit verslag wel ter bezichtiging zijn gesteld, zoodat het nieuwe jaar met eene tentoonstelling van deze teekeningen benevens van een verzameling modern aardewerk van de fabriek „Amphora" te Oegstgeest, werd geopend.

Het denkbeeld van een tentoonstelling van textiele kunst, waarvan reeds sprake was in het vorige jaarverslag, wordt nog steeds in gedachte gehouden. De uitvoering er van houdt echter verband met de bezigheden en de aanwezigheid ter plaatse van den heer Rouffaer en de mogelijkheid of hij tijdens die tentoonstelling een causerie zal kunnen houden over dit onderwerp.

Een expositie van Moorsche kunst wordt voorbereid.

Wat de Teekengroepen betreft wordt o.a. medegedeeld, dat het verslag, wat die werkzaamheid betreft, slechts loopt over zes maanden, deze tijd is echter voldoende geweest om de levensvatbaarheid van de instelling te bewijzen.

In het geheel werden ingeschreven een 80-tal deelnemers, waarvan 20 voor de groep 1 (afd. levend model) en circa 60 voor de groep 2 (voorbereidende afd.)

Als nu ook voor het nieuwe jaar op de hulp en steun van de deelnemers van groep 1 mag worden gerekend, om die van groep 2 voor te lichten en zoo noodig leiding te geven, evenals in het afgeloopen jaar geschiedde en waaraan het bestuur niet twijfelt, dan zal het komende jaar de goede verwachtingen, in het afgeloopen jaar opgewekt, zeker vervullen.

Door den voorzitter werd met eenige toepasselijke woorden, bij wijze van aanmoediging, aan drie der deelnemers Mej. M. Schwarz, de heer E. Tietz en den inlander Abdoel Zanzibar, een aquareldoos overhandigd. Eenige dagen werd het publiek in de gelegenheid gesteld de resultaten van het afgeloopen jaar te bekijken.

De nieuwe cursus begon weer met ongeveer 60 deelnemers voor Groep 2 en 20 deelnemers voor Groep 1.

WEST-INDIË.

De Vereeniging voor den grooten landbouw te Paramaribo hield eene vergadering, waarin dr. van Hall eenige mededeelingen deed betreffende de krulloten ziekte.

De West deelde hieromtrent o.a. het volgende mede:

Dr. van Hall begon met mee te deelen dat de aanleiding om nog eens te spreken over de inkapping van de cacao, vooral gelegen was in de antwoorden die waren ingekomen op zijn circulaire, waarin hij den planters had verzocht hem mee te deelen, hoe zij over de inkapping dachten, en of zij bezwaren zouden hebben om tot een algemeene inkapping mee te werken.

Uit die antwoorden was nl. gebleken, dat velen nog verkeerde voorstellingen hadden over de inkapping, en dat de resultaten, die er mee verkregen waren, hun onvoldoende bekend waren.

Spreker zou eerst eens willen nagaan, hoe thans de toestand op een niet ingekapte plantage is. Hij meende, dat weinigen hem tegen zullen spreken, dat die toestand allerdroevigst moet worden genoemd. Maar toch wist hij, dat er enkele optimisten waren, die meenden, dat daar vooruitgang te bespeuren was. Dr. van Hall gaf ter kenschetsing van den toestand eenige cijfers omtrent de productie per akker op eenige cacaoplantages; het bleek, dat die productie in 1908 gevarieerd had van 1/3 baal per akker tot ¾ baal per akker. Slechts een 6-tal plantages hadden in dat jaar 1 baal of iets meer gemaakt. Maar zelfs deze productie, waarover de eigenaars toch zoo gejuicht hebben, moet allertreurigst genoemd worden, want een behoorlijke cacaocultivatie moet minstens 2 baal per akker geven.

Gemiddeld werd echter door alle cacaoplantages in 1908 slechts 69 K. G. per akker geproduceerd.

Wijst dit cijfer vooruitgang aan?

Ja, inderdaad, sinds 1905 was er vooruitgang, want in dat jaar was de productie 65 K.G. en wij zijn dus in 4 jaar tijds van 65 K.G. op 69 K.G. per akker gestegen! Over zulk een „vooruitgang" mogen wij niet juichen.

En wat den algemeenen gezondheidstoestand betreft, spreker wilde slechts een paar dorre cijfers geven en er op wijzen, dat bij den grooten landbouw in 1903 15828 akker, in 1907 1409 en in 1908 nog slechts 13481 akker in cultuur waren. In 5 jaar tijds werden door de plantages dus niet minder dan 2453 akker verloren, een oppervlakte gelijkstaande met 10 flinke cacaoplantages.

Spr. wees er voorts op, dat, op de niet ingekapte plantages, suppleeren onmogelijk is, of althans zeer onbevredigende resultaten oplevert, en meende den toestand van zulk een plantage dus met een paar woorden te kunnen schetsen als: productie zeer gering (ongeveer 3 van wat zij behoorde te zijn) en jaarlijks een verlies van een meer of minder groot aantal boomen.

Worden op zulk een plantage geen bestrijdingsmaatregelen genomen, dan kan verwacht worden dat binnen afzienbaren tijd de geheele cultivatie te gronde gaat. Spreker haalde hierbij als waarschuwende voorbeelden eenige plantages aan (Waterland, Geijersvijt enz.) waar reeds een zeer groot deel van de cultivatie was te gronde gegaan.

Spr. meende dat men met deze gegevens tot geen ander besluit kon komen dan dat men verplicht was maatregelen tegen de ziekte te nemen en niet mocht rekenen op een geleidelijke verbetering zonder dergelijke maatregelen.

In het tweede gedeelte van zijn rede behandelde Dr. van Hall de inkappingsmethode en de verkregen resultaten. Hij wees er vooral op, dat men niet bevreesd behoeft te zijn, dat tengevolge van de inkapping boomen sterven, want dat dit alleen geschieden kan, indien de inkapping in een ongunstigen tijd des jaars (regenachtig seizoen) plaats vindt, of indien vlak vóór de inkapping de boomen door herhaalde aanvallen van Thrips waren verzwakt. Ook voor de vrees, dat na de inkapping de infectie weer geleidelijk zou terugkeeren, bestond geen grond, aangezien tot nu toe de proefvelden — ook die reeds in 1904 werden behandeld — nog niet veel krulloten en versteende vruchten produceerden, terwijl toch de omstandigheden voor vele dier velden niet gunstig waren geweest, omdat zij betrekkelijk klein waren en begrensd door zwaar besmette velden. Dat de inkapping geld kostte, kon Spr. niet ontkennen, maar dit bezwaar moest niet zoo groot geacht worden, omdat de productie van ingekapte velden bewees, dat na 4 jaar de bestede kosten weer vergoed waren. Gemiddeld werd immers op de proefvelden tot nu toe geproduceerd: in het eerste jaar na de inkapping geen product; in het 2de jaar 158 K.G.; in het 3de jaar 159; in het vierde jaar 237 K.G. per akker.

De ingekapte plantage heeft daardoor in het vierde jaar na de inkapping het geld opgenomen voor dien maatregel, terugbetaald, de boomen zijn gezond en leveren weer het oude product van twee baal of meer, de open plekken kunnen intusschen gesuppleerd zijn met 3 à 4 jarige gezonde plantsoenen, de plantage heeft weer haar vroegere waarde herkregen en is in de gelegenheid om nieuwe cacaovelden aan te leggen en haar waarde te vergrooten.

Beseft men dat, dan zal, naar spr. meent, ieder die er toe in de gelegenheid wordt gesteld, de inkapping met beide handen moeten aangrijpen.

De Voorzitter betuigt den spreker dank voor zijne belangrijke mededeelingen, waarmede de planters hun voordeel kunnen doen. Hij vraagt, of ook eenige aanduiding zou kunnen worden gegeven van welke zijde — particuliere geldschieters, of wellicht het Gouvernement? — Dr. van Hall meent dat de gelden gevonden zullen kunnen worden, noodig om de algemeene toepassing der inkapping mogelijk te maken.

Dr. van Hall antwoordt, dat voorloopig de bedoeling is, om na te gaan of de planters voldoende medewerking zullen willen verleenen om een algemeene inkapping te doen slagen. Eerst wanneer blijkt dat de planters vrij algemeen overtuigd zijn van het nut, komt de geldkwestie aan de orde, die naar sprekers overtuiging wel eene oplossing zal vinden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Volgens de meening van vele ontwikkelde personen kunnen wij, inboorlingen, eerst flink vooruitkomen zegt, Si Sadoen in de **Pantjaran Warta**, als wij Nederlandsch kennen, omdat allerlei wetenschappelijke zaken in die taal geschreven zijn. Tegenwoordig is dit niet alleen de meening van hen, die zelfs wat geleerd hebben, maar van alle inboorlingen in het algemeen. Goendoel en Patjoel*) willen Nederlandsch kennen. Waarom? vraagt schrijver. Omdat, antwoordt hij, alwie geen Nederlandsch kent, maar voor half vol wordt aangezien. Zie maar eens, wat er gebeurt bij het Binnenlandsch Bestuur, bij de Staatsspoorwegen, in den handel, op landbouwondernemingen. Zij, die Nederlandsch kennen, worden gesteld boven hen, die het niet kennen. Door dat voortrekken wordt de lust om die taal te leeren aangewakkerd. Dat is juist de wensch van het Gouvernement: dat de inboorlingen des lands knap worden en niet zoo dom blijven als buffels. Het heeft zelfs een circulaire uitgevaardigd, waarbij de Nederlanders aangespoord worden, zich tegenover Inlanders steeds van die taal te bedienen. Wordt die aanschrijving nagekomen? Dat kunt ge begrijpen, roept hij, men doet, of er geen rondschrijven bestaat, en alles is bij het oude gebleven! Die zich er niet aan storen, dat zijn juist de Nederlanders. Velen hebben slechts het uiterlijk van Europeanen, maar in hun hart zijn zij Inlanders. Vooral de Nederlanders, wier huidskleur niet veel verschilt van die der inboorlingen. Wanneer bijv. Raden Kromo met zoo'n Nederl. Nederlandsch wil spreken, zal hij dat niet toelaten. Hij kent den smaak van trasi, daarom geeft hij de voorkeur aan het Soendaneesch en het Javaansch, want de spreker moet immers op den grond hurken en de sembah mag niet achterwege blijven.

Verbeeld u, vervolgt schrijver, dat diezelfde Raden Kromo een gesprek begon met „Zeg, heer Petrus", of „Ja, heer Jacob", of nog erger met „Zeg, ereis, amice". — Neen, men moet een samenspraak inleiden met een „soemoehoen timbalan djoeragan", of een „noen inggih, 'ndoro." **)

En dan, vergeet als het u belieft niet om te hurken!

Hoe kan de Inlander in de Nederlandsche taal ervaren zijn, als de Nederlander hem niet steunt door met hem die taal te spreken? Hoe kan hij vooruit komen?

Er zijn Inlanders, die meenen, dat dergelijke eerbiedsbewijzen tegenwoordig niet meer bestaan, gaat schrijver voort. Ga eens naar de Preanger, naar Midden- en Oost-Java, dàar worden ze nog streng

*) *Goendoel* = kortharige, *Patjoel* = spade. Deze twee namen vervullen dezelfde rol als bij ons *Jan, Piet* en *Klaas* of *Jan en alleman*. De Javanen bedienen zich in zoo'n geval van de woorden *Tjitro, Waroe* en *Dadop*. Het eerste is een persoonsnaam, de twee andere zijn namen van planten.

**) Beide uitdrukkingen, de eerste in het Soendaneesch, de tweede in het Javaansch, beteekenen: „Om U te dienen, meester."

gehandhaafd! In Banten daarentegen geven de Europeanen niets meer om den adat der inboorlingen ten aanzien van hormatsgebruiken. Daar spreekt ieder — van den resident af tot den eenvoudigen europeeschen m a n d o e r *) der wegen, Nederlandsch met ieder, die deze taal kent en nooit Maleisch, Javaansch of Soendaneesch. Waarom? Omdat de Resident zich streng houdt aan de hierboven bedoelde Regeeringsaanschrijving, en omdat de regenten niet meer eerzuchtig zijn!

In andere streken, vooral in Midden- en Oost-Java, ziet men nog de uit veelkleurige kringen bestaande p a j o e n g s (zonnescherm) en andere waardigheidsteekenen. In Banten evenwel niet meer. De Resident maakt zijne wandeling gelijk een gewoon particulier persoon. De Regent van Serang beweegt zich op dezelfde wijze als een onbezoldigd hulpschrijver. Een s t r e e p k o e n i n g (= geelgestreepte, in spotenden zin een uitdrukking voor policieoppasser) laat hij thuis en den veelkleurigen pajoeng heeft hij in een hoek opgeborgen!

O, zucht schrijver, als alle groote heeren op andere plaatsen eens dat voorbeeld wilden volgen! De Regent van Serang, die aan alle overbodige hormatsgebruiken een einde heeft gemaakt, heeft toch een goeden naam, hij is bij alle rassen gevreesd en geëerd.

Schrijver eindigt zijn artikel met een lans te breken voor de Inlandsche onderwijzers. Op de scholen der 1e klasse en op de kweekscholen wordt Nederlandsch onderwezen. Daardoor bestaat voor een energiek inlandsch onderwijzer gelegenheid om zich op die taal toe te leggen. Op de eerste klasse scholen kunnen de daar werkzame inlandsche onderwijzers die taal leeren van hunne Europeesche ambtgenooten, met wie zij tezamen zijn. Zullen die inlandsche onderwijzers, als zij eenmaal voldoende Nederlandsch kennen, het onderwijsvak niet vaarwel zeggen, om wat anders te zoeken, zooals de Inlandsche artsen gedaan hebben? **) Wij weten immers, dat zij, die het Nederlandsch machtig zijn, gewaardeerd worden en het salaris van den Inlandschen onderwijzer is te laag om er behoorlijk mede rond te komen. Moeten wij daarom niet verwachten, dat zij trachten zullen om beter bezoldigde betrekkingen te krijgen, zooals bij de Staatsspoorwegen, bij den Waterstaat, bij het Binnenlandsch Bestuur of in handelshuizen? Het is daarom zaak hun traktement te verhoogen, en teneinde hunne geestkracht te prikkelen, hen op de normaalscholen voor Europeesche onderwijzers toe te laten. Zij, die de normaalscholen met vrucht bezocht hebben, kunnen een hoogere bezoldiging krijgen en het Gouvernement zou geen gebrek aan onderwijzers hebben, zooals tegenwoordig, want de Europeesche, die bovendien veel geld kosten aan uitrusting en passage, zouden vervangen kunnen worden door Inlanders, die een Europeesche acte hebben.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Ons gouvernement, zegt B i n t a n g S a t u r n u s in de **Bintang Soerabaja**, heeft ons reeds lang beloofd om de bepalingen van het passenstelsel te verzachten. Op de vervulling van die belofte wachten wij, gelijk de uitgedroogde bodem smacht naar lafenis aanbrengende dauw, die van den hemel komt. Voortdurend blijven wij hopen. Het gouvernement heeft het voornemen om den Chinees geheel vrij te maken van den reispas. Of dit mogelijk is, hangt af van de adviezen der hoofden van gewestelijk en plaatselijk bestuur, of deze zich daarmede kunnen vereenigen. Wij hebben vertrouwen in de liefde en de barmhartigheid van ons gouvernement en de bestuurshoofden zijn rechtschapen genoeg om de goede zaak te steunen. Al blijft de vervulling van de belofte zoo lang uit, wij, Chineezen, zijn er zeker van, dat ze éens komen zal. Het bestuur zal natuurlijk niet alle Chineezen vrijstellen van het reizen met een pas, maar alléén hen, die ter goeder naam en faam bekend staan en nooit met de policie in aanraking zijn geweest. De vereischte, dat men van goeden handel en wandel moet zijn, zal ten gevolge hebben, dat een goede verhouding tot den Chineeschen officier of wijkmeester op het verkrijgen van vrijstelling van invloed kan zijn. Deze personen zullen het alles behalve prettig vinden, wanneer de pas wordt afgeschaft, want zij zullen daardoor immers een niet onaardig deel van hunne inkomsten verliezen. Ieder, die een pas laat afteekenen, moet 25 tot 50 cent betalen, wat zij als hunne bezoldiging beschouwen.

Onlangs kwam er een bericht, vervolgt schrijver, dat de nieuwe regeling in 1910 zou worden ingevoerd. De hoofden van gewestelijk bestuur moesten van te voren onderzoeken, welke personen van goeden handel en wandel zijn, als gunstig bekend staan. Hoe wil men dat nagaan? Als men bijv. het suikergehalte van rietsap bepalen wil, gebruikt men een polarimeter. De beoordeeling, of een Chinees al dan niet een pas moet hebben, wordt overgelaten aan het bestuur, dat rechtvaardig en voldoende op de hoogte is.

De instelling der jaarpassen heeft het reizen der Chineezen reeds vergemakkelijkt. Of hij s morgens of 's middags vertrekken wil, hij behoeft zich niet eerst te wenden tot den K o n g K o a n (het bureau van den Chineeschen raad) of het politiekantoor. Er zijn Chineezen die reeds vijf of zes geslachten zich in Ned.-Indië gevestigd hebben en China als hun stamland beschouwen, niettegenstaande Ned.-Indië hun eigenlijk land van inwoning is. Onlangs hebben te Semarang, Djokja en op andere plaatsen Chineezen lijsten laten circuleeren onder hunne rasgenooten, om hun de vraag te stellen, of zij zich onder de b a n d é r a L i o n g k i (= de drakenvlag) of onder de driekleur willen scharen. Het schijnt, dat een dergelijke vraag tot niets dient, meent schrijver, want men kan toch niet eensgezind zijn. Er waren verscheidene, die zich liever onder de Nederlandsche driekleur wilden scharen. Zij beschouwden Indië als het land hunner inwoning en erkenden het Nederlandsche-Indisch Gouvernement als hun vader. Het zijn vooral de gegoeden, die hier een goed middel van bestaan hebben, er volstrekt niet aan denken om hun hebben te gelde te maken en met hun gezin naar het stamland terug te keeren.

Schrijver verwacht tegenspraak en het verwijt, dat hij zijn rasgenooten ontrouw is, doch dat zal hem koud laten. Heeft de bescherming, welke de Chineezen buiten China woonachtig, van de Chineesche Regeering ondervinden tot eenigen steun gestrekt? vraagt hij. Integendeel, luidt zijn antwoord, die bescherming heeft ons tot noodelooze uitgaven geleid. De eerbewijzen aan hooggeplaatste ambtenaren, die als afgezanten van hun vorst in Ned.-Indië kwamen om de T i o n g H o a H w e K o a n vereeniging in de hoogte te steken, hebben honderden guldens gekost. Gelukkig is deze vereeniging thans verstandig geworden en worden de kosten van dergelijke eerbewijzen voortaan niet meer uit hare fondsen bestreden. De hulp, welke het bestuur van Nanking bewijst om de kinderen der emigranten in de gelegenheid te stellen hun studiën op kosten van de Chineesche Regeering voort te zetten, kan men ook geen ondersteuning noemen. Die visch met een hengel vangen wil, moet immers aas gebruiken, nietwaar? Het is een fijne en slimme politiek, welke men in China volgt, waarschuwt onze voorzichtige schrijver.

Onze „T i o n g H o a H w e K o a n vereeniging" gaat hij voort, is een zéér nuttige instelling. Men moet haar beschouwen als een sterken muur, die niet gemakkelijk door den tegenstander omvergeworpen kan worden, als een hoogen berg, die tot schuilplaats dient, en waar het gevaar ons niet bereiken kan. Maar wij moeten niet vergeten, w a a r d o o r die muur zoo hecht is. Daarom weest eensgezind en zijt steeds bereid tot geldelijke offers in het algemeen belang, roept hij. In den tegenwoordigen tijd worden verscheidene afdeelingen van die vereeniging geplaagd met geldgebrek. Dat komt, omdat men er genoeg van begint te krijgen en den lust heeft verloren om zijn ras op te heffen.

Uit het bovenstaande, in verband met andere in dit weekblad besproken artikelen uit de Indo-Chineesche bladen van Ned.-Indië, ziet men, dat onder de h o a k i a u w b i n (= emigranten) zich langzamerhand twee partijen hebben gevormd. De eene wil zich niet losmaken van het stamland en wenscht Chinees te blijven. Aan de andere partij (en daartoe behooren voornamelijk zij, die een behoorlijk middel van bestaan hebben) kan het niet schelen om onder de b a n d e r a t i g a w a r n a (= de driekleurige vlag) te staan. Met de oude Romeinen zeggen zij: u b i b e n e, i b i p a t r i a, waar ik het wel heb dáár is mijn vaderland. Daarom gevoelen deze méér voor L a m j i n g (= Ned.-Indië) en H o L a n (= Nederland) dan voor T i o n g K o k (China). Dit zal zeker in Peking niet onopgemerkt zijn gebleven. Zou misschien de zending van Prins T j a i j T j o e n (vide het vorig nummer van dit weekblad) dienen, om de liefde voor Tjo Kok (het stamland) onder de personen van de tweede categorie te doen herleven?

Wanneer men in een vergelijking treedt en alles goed nagaat, zegt Z. in de **Sinar Borneo**, merkt men duidelijk het verschil op tusschen den toestand der inboorlingen en die der Chineezen. De eersten zijn veel vrijer in hunne bewegingen dan de laatsten. Bovendien worden zij door het gouvernement behandeld haast op dezelfde wijze als de Nederlanders, zoowel ten aanzien van het bekleeden van staatsambten als wat betreft het onderwijs. De Chineezen worden niet tot 's Lands dienst toegelaten. De Chineesche officieren heeten wel landsdienaren, maar zij genieten geen bezoldiging, ja, zij moeten, om hun ambt behoorlijk te vervullen, dikwijls geld uit hun eigen zak uitgeven, terwijl geen enkele Inlandsche ambtenaar onbezoldigd is.

Gelukkig, dat de Chineezen handel kunnen drijven. Anderen komen bij hunne rasgenooten in dienst. Op die wijze hebben zij een middel van bestaan.

De inboorlingen zijn arm, vervolgt schrijver, maar dat hebben zij aan zich zelven te wijten. Hunne armoede is een gevolg van hunne luiheid. Niemand zal beweren, dat zij ijverig zijn. Zij, die dikwijls met hen in aanraking komen, merken dat dadelijk op. Wel is waar zijn er inboorlingen, die hard werken, zelfs zóó, dat de zweetdruppels als het ware bij stroomen neervallen, om te kunnen leven, maar zij zijn niet voortdurend zoo ijverig. In een week werken zij twee of drie dagen, alléén als er toevallig marktdag is of wanneer een schip is aangekomen, dat zij moeten helpen lossen. De overige dagen blijven zij stilletjes thuis en voeren niets uit. Zij willen geen andere werkzaamheden zoeken.

Als het loon, dat zij verdiend hebben, verteerd is, wat moeten zij dan doen? vraagt schrijver, waar moeten zij geld vandaan halen? Wel, antwoordt hij, dan zijn zij genoodzaakt om tegen hooge renten geld op te nemen of om hunne bezittingen tegen lagen prijs te verkoopen, om maar zoo spoedig mogelijk aan contanten te komen. Kan men in hun toestand geen verandering brengen?

Bij de intrede van 1910 zien wij in onze verbeelding de b a n g s a p r i b o e m i (inboorlingen) in hun beste plunje de b a n g s a p a m e r e n t a h (het overheerschende ras) naderen om, ieder in zijne landstaal, naar landsgebruik den blanke een gelukkig nieuwjaar toe te wenschen.

De T i o n g H o a (Chinees) verheugd, dat de 2e Kamer de wet op het onderdaanschap heeft aangenomen, knielt voor de t o o k (= het huisaltaar) neder, brandt zijne offerstokjes, richt zijne bede tot T h i ê n (= den Hemel), dat nu spoedig de passen- en wijkenregelingen gewijzigd zullen worden en roept allen Nederlanders in H o L a n toe: K i o n g H o S i n T j o e n L a p H o k (= Bij de intrede van het nieuwe jaar wensch ik u eerbiedig veel geluk toe).

Van Vreemde Koloniën.

De studie der Inlandsche maatschappij.

Albert de Pouvoirville heeft het in de D é p ê c h e C o l o n i a l e over de noodzakelijkheid voor de Fransche koloniale ambtenaren, om zich op de hoogte te stellen van hetgeen er in de inlandsche wereld te zien is.

Schrijver kent de toestanden in Indo-China en vraagt nu, hoe zulk een studie mogelijk is.

„In de koloniën is er geen „inlandsche wereld" waar de jonge ambtenaar zich op de hoogte kan stellen van de goede zijden van het voor hem onbekende ras. Onder de gele volkeren bestaat de gewoonte niet, dat de dames er een salon houden om te ontvangen en te praten. Er zijn daar geen conventioneele bezoeken, five o'clock teas, en dergelijke mondaine gebruiken. De aziatische beschaving heeft de vrouwen naar het binnenste binnen der huizen verbannen, waar zij heerschen zoodra ze moeder geworden zijn, maar zich nimmer aan den vreemdeling openbaren.

„Onze jongelieden, die gebonden zijn aan al die Fransche naar den vreemde uitgevoerde wereldschheden, aan de verplichte beleefdheidsbezoeken, aan de „jours" der vrouwen van hunne collega's en superieuren, hebben geen tijd en helaas ook geen lust om naast hunne wereldsche verplichtingen ook den plicht na te komen, om zich door den omgang met inboorlingen op de hoogte te stellen van de maatschappelijke toestanden in de inlandsche wereld. Zij zien zich daarin ook gedwarsboomd door een soort onbegrijpelijken naijver der Fransche dames, die in woede ontsteken, indien men het waagde hare salons minder te frequenteeren voor zulk een m o r e e l e v e r l a g i n g."

Die uitdrukking, schrijft de Rouvourville, komt werkelijk voor in het werk van eene schrijfster van Cochinchina. Hij gaat dan voort:

„Helaas, tusschen het verkeer met een tongdoc, die over de inlandsche politiek zou spreken, of met een geletterde, met wien men over de psychologie en wijsbegeerte der ouden zou kunnen spreken, en dat in de gezelschapskringen, waar men het bijvoorbeeld heeft over de verdiensten van een Fiat of andere automobielsoort, is het mij niet mogelijk, het verschil te zien, waaruit de moreele verlaging valt

*) Titel van een opzichter of werkbaas van lagen rang; van het Portugeesch *mandador* — iemand, die orders geeft.

**) Dit doelt op het gaan naar Nederland van de beste dokters djawa, om te Amsterdam hunne studiën voort te zetten, ten einde dezelfde rechten te verkrijgen als hunne Europeesche collega's, op den overgang van bekwame dokters djawa, die zich te oud achten om aan een Universiteit te studeeren, in particulieren dienst op bloeiende landelijke ondernemingen en bij schitterende zaken makende mijnbouwmaatschappijen, die hen zwaar betalen.

af te leiden, wel echter dat, waaruit men kan vaststellen, waar de intellectueele verlaging moet worden gezocht.

„Voor de jonge ambtenaren, onderhevig aan verschillende invloeden, blijft dus niets anders over dan de bestudeering der werken hunner voorgangers."

Van de Philippijnsche verkiezingen.

Onlangs hebben de verkiezingen plaats gehad voor de Philippijnsche Vergadering, en de uitkomst heeft in Amerikaansche kringen te Manilla veel kwaad bloed gezet, daar toch de nationalisten nog meer dan bij de eerste verkiezing voor die vergadering stemmen op zich vereenigden.

Bovendien is men zeer verontwaardigd over het feit, dat dr. Dominador Gomez, leider der uiterste fractie van de nationalisten, nu toch weer te Manilla gekozen is, niettegenstaande hij, waarschijnlijk niet zonder pressie van bestuurswege, door de eerste Vergadering werd gedisqualificeerd.

Maar wanneer de nationalisten nu ook weer in de volgende zittings-periode der Vergadering den boventoon zullen voeren, dan mag dit nog volstrekt niet leiden tot de conclusie, dat de onafhankelijkheidsidee dier partij algemeen in den lande wordt aangehangen.

Het is toch treffend, hoe weinigen der kiesgerechtigden van dit recht gebruik maken, en hoe weinigen der kiesbevoegden trachten dat recht te erlangen.

Zoo b.v. zijn te Calapan op Mindoro 600 ingezetenen tot kiezen bevoegd, maar voor de laatste verkiezing lieten zich slechts 95 inschrijven, zoodat dit maal daar zelfs 75 kiezers minder ter stembus togen dan voor de eerste verkiezing.

Het schijnt dus wel, dat de Manila Times gelijk heeft met te zeggen, dat er maar een handvol lieden op de Philippijnen zich met de politiek inlaten en de meesten niet het minste begrip hebben van het hun door het Amerikaansch bestuur verleende recht.

Intusschen schijnt men te Washington nog steeds niet in te zien, dat men in den beginne wel wat al te hard van stapel is geloopen. Integendeel! Te Manilla verluidde toch, dat de Amerikaansche regeering voornemens zoude wezen om het vice-gouverneurschap aan een Philippijner op te dragen.

Tot nu toe was het vice-gouverneurschap te Manilla weggelegd voor den aangewezen opvolger van den gouverneur-generaal.

Zou men er nu te Washington over denken, om eerlang een Philippijner tot gouverneur-generaal te benoemen? Dit gelooven wij niet, waar nog slechts weinige jaren geleden Taft het Amerikaansch oppertoezicht noodig achtte, om het caciquisme, dat vroeger op de eilanden welig tierde, niet weder tot bloei te zien geraken.

Augagneur op Madagaskar.

De gewezen socialistische burgemeester van Lyon, Augagneur, thans gouverneur-generaal van Madagaskar, bevindt zich, gelijk bekend, op het oogenblik met verlof in Europa.

Hij heeft onlangs te Lyon een rede gehouden voor het republikeinsch comité van handel en nijverheid, bij gelegenheid van een te zijner eere gegeven feestmaal — de Franschen hebben met de Engelschen gemeen, dat zij voor wat ze te zeggen hebben het best gedisponeerd zijn, wanneer zij aan een goede tafel zijn gezeten.

Wij ontleenen aan die rede het volgende:

„Hoe moet", vroeg Augagneur, „een republikein zijn taak in de koloniën opvatten? Wat mij betreft is er geen verschil tusschen de wijze, waarop de Franschen in het moederland, en die, waarop zij in de koloniën moeten worden bestuurd."

Ook moeten, naar Augagneur meent, de kolonisten op Madagaskar op dezelfde wijze worden bestuurd als de inboorlingen, daar hij geen slechter blijk van een eigendunkelijk optreden weet als het verleenen van voorrechten aan de eenen, zonder die ook aan de anderen toe te kennen.

Zonder critiek te willen oefenen op de Engelsche bestuurswijzen in de koloniën, verklaarde Augagneur dat men in Frankrijk groot ongelijk had gehad met de Engelschen na te volgen. De Engelsche koloniën zijn veelal zulke, waar het blanke ras zich duurzaam kan vestigen, zoodat die landen kunnen worden bestuurd als waren het Engelsche landen.

In Indochina en Fransch West-Afrika en op Madagaskar kunnen de Fransche kolonisten evenwel nimmer de macht in handen krijgen. De Fransche koloniën zijn exploitatie-koloniën, waarvoor men de tusschenkomst van het inlandsch element noodig heeft.

Dit te bevorderen is een moeielijke taak, maar door beleid kan men veel gedaan krijgen. Van af zijne komst op Madagaskar in 1905 is er op het eiland geen geweerschot gelost, en dit zal ook, naar spreker meent, niet voorkomen, indien men de inboorlingen behoorlijk weet te behandelen.

Voor alles hangt, volgens spreker, veel af van een juiste kennis van zaken, alvorens te handelen. Die kennis is van grootere waarde dan de mooiste theorieën of het verheffen van de verklaring der rechten van den mensch tot een catechisme.

Men heeft, zeide hij, dikwerf geklaagd over den onwil der Malgassen om te werken. Maar dat was nog al te begrijpen, daar zij vóór 1905 niet behoorlijk betaald werden. Nauwelijks was dit wel het geval, of van alle kanten boden de lieden zich aan om te werken.

Veel ten goede heeft nog te dezen opzichte de instelling gewerkt van een arbeidsraad, waaraan de beslissing werd opgedragen in zake geschillen tusschen kolonisten-werkgevers en de arbeiders.

Van leeningen moet Augagneur niet veel hebben; hij zegt bij zijn bestuur maar de tering naar de nering te hebben gezet en door bezuinigingen op het niet strikt noodzakelijke de bevordering van het nuttige te hebben mogelijk gemaakt.

Evenals andere Fransche koloniale specialiteiten veroordeelde spreker de tarief-regeling, waarbij de koloniën alles wat zij uit het moederland betrekken vrij van rechten moeten toelaten, terwijl geen vrijdom van rechten voor de koloniale producten in het moederland wordt verleend.

Wat de verdere ontwikkeling van Madagaskar aangaat, meende spreker, dat hiertoe veel zou kunnen worden bijgedragen door de oprichting van fabrieken voor de bereiding van ruwe grondstoffen als rafia, caoutchouc en zijde.

„Om kort te gaan", besloot hij, „op Madagaskar komen de gebraden vogeltjes ook al niet uit de lucht vallen, maar het is een land, waar men spoediger dan in Frankrijk op eerlijke wijze tot welstand kan geraken."

De politieke moord in Engelsch-Indië.

Na den mislukten bomaanslag op den onderkoning heeft nu weder een opzienbarende moord de rij der politieke moorden in Engelsch-Indië vermeerderd.

Omstreeks het midden dezer maand drong de gouverneur van Bombay er op aan, dat allen bij het naderend Kerstfeest hunne onderlinge geschillen zouden laten rusten om voor het blijvend welzijn van Indië te werken. En een week later volgde de aanslag op den collector van Nasik, Jackson, die daarbij doodelijk werd getroffen.

De heer Jackson was reeds jaren lang collector of bestuursambtenaar te Nasik geweest, waar hij zich de sympathie van allen verwierf, hetgeen nog al wat zeggen wil in die stad, die als een centrum van het Brahmanisme bekend is.

Den 24en dezer zou de heer Jackson naar Bombay vertrekken, maar in den avond van den 21en, toen hij, vergezeld van een paar Europeesche ambtenaren en eenige dames, een bezoek bracht aan het inlandsch theater, werden bij zijn binnentreden door een jongen Hindoe twee schoten op hem gelost, waarvan het eerste miste, het tweede hem echter in het hart trof, zoodat de dood onmiddellijk intrad.

De misdaad volgde onmiddellijk op het tegen zekeren Ganesj Domadher Savarkar, een Brahmaan van Nasik, uitgesproken vonnis wegens opruiing tot verzet tegen het openbaar gezag, waarbij de beklaagde werd veroordeeld tot levenslange verbanning.

Zooals bekend is de rechtspraak in Engelsch-Indië ook ten deele aan de bestuursambtenaren toevertrouwd, en heeft de moordenaar dus den gevonniste op zijn rechter willen wreken.

Oost- en West-Indisch literatuur-overzicht.

Weekblad voor Indië.

No. 31 van het Weekblad opent met het begin van een gedetailleerde beschouwing over het Chineezenvraagstuk. De schrijver, B., is van meening, dat deze kwestie van te groote beteekenis is om haar beschouwen als een storm in een glas water te „zooals de Regeering tot voor korten tijd nog heeft gedaan". Het succes van Japan was oorzaak dat de andere Monogolen wakker werden, zich bij het aanschouwen dier schitterende positie hunner rasgenooten de oogen wreven en naar hetzelfde begonnen te haken. Ook het logge Chineezenrijk begon te reageeren; leger en vloot worden gereorganiseerd; aan het volk is een parlement in uitzicht gesteld, en op den duur zal het succes ook in China niet uitblijven. Een en ander heeft niet nagelaten, een min of meer diepen indruk te maken op de in Ned.-Indië gevestigde Chineezen, die „in hun bekrompenheid zich nu reeds sterk wanende door hun sterk verlangen, zich minstens gelijk stellen met den Japanner!...... Hij beschouwt zich van hetzelfde ras als dezen en vindt dat een regeering niet van immoraliteit is vrij te pleiten, indien zij een onderscheid tusschen deze twee volkeren baseert enkel en alleen op de macht die het eene volk bezit en het andere derft."

Het Chineezen-vraagstuk komt — zegt schr. — gespecificeerd op 't volgende neder: a. De gelijkstelling van Chineezen met Inl.; b. 't passenstelsel; c. de belastingen; d. het wonen in afzonderlijke wijken; e. de onderwijsquaestie; f. de rechtspraak.

In den breede zet schr. daarop uiteen de oorzaken van punt a: de gelijkstelling van Chineezen met Inlanders. In den tijd der O. I. C. ondervonden onze voorouders van de Chineezen veelal tegenwerking, door hun samengaan met de vijanden der Compagnie. Geen wonder dus, dat, toen de Nederlanders na verloop van tijd de macht in handen kregen, zij niet als bondgenooten werden beschouwd, doch over denzelfden kam werden geschoren als de onderworpen natie en met deze in bijna ale opzichten werden gelijkgesteld. Doch met het veranderen van het getij dienen de bakens te worden verzet en bepleit schr. dan ook eene dadelijke gelijkstelling met Europeanen (zij het voorloopig onder groote restrictie) van de in N.-I. geboren Chineezen (peranakans).

Het volgend artikel zal de schrijver aanvangen met eene nadere aantooning, op welke wijze de Regeering „nog meer de harten van deze klasse harer onderdanen aan zich binden kan."

Voorts brengt dit Nr. 31 het portret en eene necrologie van den op 8 October j.l. uit wraakzucht vermoorden ass.-resident van Tangerang, J. Dunnewold; evenzoo het portret van den heer H. Colijn, met een kort waardeerend bijschrift, zoomede het vervolg van Gabriel's historisch opstel, getiteld: F. J. Rothenbuhler en zijn Rapport over het Landschap Soerabaya.

Departement van Landbouw.

Het jaarboek van het Departement van Landbouw in Ned.-Indië, bevattende de verrichtingen van dat Departement over het jaar 1908, is dezer dagen in Nederland gearriveerd. Evenals haar voorgangers, maakt deze publicatie door de vele en fraaie afbeeldingen een prettigen indruk. Het is een onmogelijkheid om van den wetenschappelijken inhoud van dit 468 blz. gr. 8o tellende boek in een kort bestek een overzicht te geven, waarom wij — voor belangstellenden — volstaan met het weergeven der hoofdstukken, waarin het is verdeeld: Algemeene beschouwingen (met een nuttig overzicht der vanwege het Departement in 1908 verschenen uitgaven). I. Waarnemingen en onderzoekingen op plantkundig gebied en hare toepassingen. II. Id. op dierkundig gebied. III. Id. op scheikundig gebied. IV. Opleiding voor den landbouw. V. Waarnemingen en onderzoekingen tot vermeerdering van de kennis van den bodem. VI. Katoencultuur in Palembang. VII. Labortorium voor onderzoekingen over de koffiecultuur met bijbehoorenden Proeftuin. VIII. Bijzondere onderzoekingen van verschillende cultures, ingesteld met medewerking der planters. IX. Gouvernements koffiecultuur. X. Gouvernements Kina-onderneming. XI. Gouv. getah pertja-onderneming te Tjipetir en id. caoutchouc-ondern. te Langsa (Atjeh). XII en XIII. Veeartsenijkundige mededeelingen. XIV. Laboratorium voor het onderzoek van vezelstoffen. XV. Waarnemingen en onderzoekingen speciaal voor den inlandschen landbouw. XVII. Cultuurtuin in Zuid Nieuw-Guinea.

Visscherij-Station.

In het vorig overzicht maakten wij melding van — en deelden het een en ander mede — uit het 3e Nummer der door het Departement van Landbouw in Ned.-Indië uitgegeven Mededeelingen van het Visscherij-station te Batavia, thans ontvingen wij ook het 4e Nummer dier publicatie, waarin bijzonderheden over de verrichtingen van het gouvernements zeevischvaartuig „Gier", gedurende het tijdvak van 2 September 1907 (datum van indienststelling) tot ult. 1908. Gelijk men weet hebben de verrichtingen van dit vaartuig ten doel in de eerste plaats den visschrijkdom der Indische zeeën na te gaan, maar daarnaast de resultaten dienstbaar te maken aan de belangen der inlandsche bevolking van Indië. Om die reden zouden eene vertaling van sommige gedeelten dier verrichtingen, in de meest gesuroken talen van den Archipel, ongetwijfeld veel nut kunnen stichten.

Ned.-Indisch Landbouw-Syndicaat.

Van de handelingen van het 10e congres van het Ned.-Ind. Landb.-Syndicaat, gehouden te Bandoeng op 27 en 28 Aug. j.l. is wederom hier te lande een ge-

deelte (2e gedeelte, 3e aflevering) aangekomen. Dezerzijds wordt er de aandacht op gevestigd, omdat het geheele stuk (bl. 133—327) is gevuld met beschouwingen over het in den laatsten tijd zoo druk besproken arbeidersvraagstuk, of juister wellicht: de regeling der rechtsverhouding tusschen den werkgever en den inlandschen werkman op Java.

Geneeskundige Courant.

Onder het opschrift: ,,De blanke dokter en zijn bruine patient", zet Dr. Kohlbrugge in de Geneeskundige Courant van 25 Dec. zijne beschouwingen voort over verschillende ziekten der bewoners van Java, welke beschouwingen ten doel hebben: voorlichting van Hollandsche geneesheeren, die zich in Indië wenschen te vestigen, doch welke ook voor niet-deskundigen bevattelijke lectuur opleveren.

Indische Mercuur.

Inhoud van No. 51 van den loopenden jaargang. Twee kina-vraagstukken, door J. A. van Riemsdijk, met een onderschrift van Dr. K. W. van Gorkom — De achteruitgang van het Bourbonriet in Britsch-Indië, door H. C. Prinsen Geerligs. — Caoutchouc, door H. C. Prinsen Geerligs. — De toekomst van de koffiekultuur op Java. — De invoer van Manilla-sigaren in de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. — Verslag van het Departement van Landbouw in Suriname over 1908. — Invoer op en uitvoer van Java in 1909. — Kultuurberichten. (Regenwaarnemingen op Sumatra tabakslanden in October, enz.) — Kleine mededeelingen. (Mijnbouw in Atjeh. — De Ned.-Indische afdeeling op de wereldtentoonstelling te Brussel. — De handel van Ned.-Indië met Australië enz.) — Financiëele berichten en verslagen. — Nieuwe maatschappijen, benevens de overige vaste wekelijksche rubrieken.

Vervolg opgave van bladen, tijdschriften enz., welke nieuw ter lezing zijn gelegd in de Leeszaal Heulstraat 17, Den Haag, die dagelijks, Zon- en Feestdagen uitgezonderd, geopendis van 10 uur voor- tot 6 uur namiddags.

De Javabode t-m 1 Dec. '09.
De Sumatrapost t/m idem.
Het Soer. Handelsblad t/m 30 Nov. '09.
Javasche Courant Nos. 94 en 95.
De Ind. Mercuur No. 52.
Ned.-Ind. Effectenblad No. 47.
Bandera Wolanda No. 45.
Handelsberichten No. 45.
Kort verslag Verg. 2e Kamer S.-G.

Officiëele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 26 Nov. 1909. No. 94.

Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Ontslagen: uit 's lands dienst de administrateur bij de gouv. pandhuizen G. A. L. Hessels; op verzoek eervol de commies bij de Alg. Rekenkamer J. H. Künze; de klerk ter Alg. Secretarie P. O. Panhuijzen.

Tijdelijk belast: met de waarneming van de betrekking van stadsgeneesheer te Semarang Dr. K. B. M. ten Brink.

Benoemd: tot hoofdcommies bij B. O. W., H. J. Reuter; tot adjunct-directeur der gouv. kinaonderneming A. Groothoff; tot lid van den gewestelijken raad van Kedoe Mr. G. F. R. van Hamel; tot opzichter bij den dienst van het stoomwezen J. Tidema Wielandt; tot adspirant-ingenieur B. O. W., Th. J. Bakx en J. F. van Naerssen; tot veearts bij den burgerl. veeartsenijk. dienst P. H. J. Gasille; bij het Dep. van gouv. bedrijven: tot hoofdcommies C. von Dewall; tot 3en comm. S. Jacob; tot contr. B.B., J. H. de Sitter.

Militair Departement.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den 1en luit. der inf. T. B. Masquerier Hofland.

Bevorderd: tot 1en luit.-kwartiermeester de 2e id. J. K. Haspels.

Geplaatst: te Tjimahi de 2e luit. der genie A. Treffers.

Benoemd: tot 2en commies bij het Dep. van Marine A. C. R. Coldenhoff; tot 3en commies L. Braat.

Uit de Javasche Courant van 30 Nov. 1909. No. 95.

Dit Nr. bevat o.m. het programma der regeling van de ontvangst van en de overgave van het Bestuur van Ned.-Indië aan den benoemden Gouverneur-Generaal, den heer A. W. F. Idenburg, en van de daarmede verband houdende plechtigheden.

Voorts het Verslag omtrent de voornaamste gebeurtenissen in het gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden, gedurende de maand September 1909; benevens het

Maandrapport nopens den stand der voedingsgewassen op Java en Madoera, opgemaakt onder ultimo October 1909.

Benoemingen, enz.

Verleend: een jaar verlof naar Europa aan den ambtenaar op wachtgeld L. A. van der Elst.

Ontslagen: op verzoek eervol de opzichter B. O. W., W. F. H. Middelkoop.

Benoemd: tot 1en commissies bij het Dep. v. Fin. Mr. A. H. L. Roosmale Nepveu; tot inspecteur 2e kl. bij den post- en telegr.-dienst A. A. A. Sollewijn Gelpke; tot onderwijzer 3e kl. J. F. H. Gijsberts en J. Brouwer; tot commies bij de S.S. op Java J. H. Noll en W. Pflefferkorn; bij de Alg. Rekenkamer: tot 2en commies F. de Lannoy en G. L. Brox; tot 3en commies J. W. Wyatt en D. S. Engko; tot 1en id. J. W. P. Breedt en J. C. C. W. Varenkamp; tot 2en id, H. van der Horst; tot 3en id. H. J. Kemper en E. P. Naessens; bij de S.S. op Java: tot stationscommies A. Droop; D. F. Winter; K. Ch. Meulenhoff; P. A. Robert; M. F. A. Heijneman; B. Stegeman en Ch. Teerlink; tot afdeelingschef bij het Dep. van Landbouw Dr. W. G. Boorsma.

Geplaatst: in de residentie de controleur J. C. Bedding.

Militair Departement.

Geplaatst: te Benkoelen de 1e luit. der inf. C. J. H. Gerhards; te Batavia de idem E. G, Muller; bij het 13e bat. de kapitein A. Hoorweg en de 1e luit. G. P. van der Waart van Gulik; bij het 10 bat. de 1e luit. J. A. Sonius; bij het 2e garnizoensbat. van Atjeh de 1e luit. J. P. Borst; de 2e luit. J. v. Ardenne en de onderluitenant W. Th. J. Wesselingh; bij het 3e depôt-bat. de 1e luit. A. D. Jhr. Laman Trip; bij het 1e depôt-bat. de 1e luit. P. Siebelhoff; te Batavia de 1e luit.-kwartm. F. G. Janssens, H. J. Oosterveen en J. A. Luijmes.

Overgeplaatst: naar Soerabaja de 1e luit. der art. G. T. Slothouber; naar Padang- Pandang de 1e luit. kwartierm. H. L. K. M. Schief.elers; naar Padang de idem J. L. Elshout; naar Batavia de idem J. L. Verboon; naar Soerakarta de 1e luit. der cavalerie H. L. Stennekes.

Lijst van aangekomen en vertrokken Passagiers uit en naar de Indiën.

Passagierslijst van het stoomschip Prins Willem III; gezagvoerder N. H. C. van Baaren; van Amsterdam naar West-Indië op 24 December 1909.

G. Calkoen; D. J. Berntrop; C. Meijer; S. W F. Hendrikse; J. Blom; J. H. de Veij Mestdagh; mevr. A. van Bellen—Kuijper en 2 kinderen; mevr. H. Torres de Palacios en 2 kinderen; E. J. v. Kunst.